

A LA SANTA MEMORIA DELS MEUS PARES

A vosaltres, qui, ab vostre exemple, m'ensenyàreu la valor inestimable del temps, faig ofrena d'aquesta obra, plasmada durant lleures que'm dexaven les ocupacions professionals.

La penyora es migrada com lo meu talent, però la voluntat es tan gran com la meva devoció perdurable envers vosaltres.

Josep Maria

PROEMI

Quan rebí la lletra convidantme a fer la primera oració inaugural, en català, del Col·legi de Metges de Barcelona no puch negar qu'una foguerada de vanitat m'enlluernà, al veurem enlayrat de sobte, a semblant inesperada dignitat, per los elements directius de l'Institució gremial nostrada, els quals, en la llur benvolença, volgueren premiarme ab escreix l'adaptació constant de la voluntat y del esperit a l'obra excelsa de reinstauració y dignificació del verb sagrat del payral. Emperò, l'auriola lluminosa s'esvahí com un llampech, dexant son lloch a les tenebres qu'envolcallaven mon cervell ab la perplexitat enfront l'elecció del tema, car jo no'm sentia mestre, ni docte abastament, per a portar en aquella tribuna, honorada pels meus predecessors, l'autoritat científica que's pertanyia a aytal auditori y en aytal festa, descapdellant un parlament de caràcter didàctich qui pogués contribuir o augmentar lo tresor medical d'aquelles intel·ligències, conexedores dels principis de la Medicina, de les immutables lleys biològiques que la regexen y de les modernes teories en predicament qu'ensemps integren el patrimoni intelectual de la nostra professió.

Ademés, no podent tampoch ofrenar cap troballa en lo camp de la meua especialitat, ni mostrar cap novella modalitat de les seves disciplines, esperonat per l'imperatiu categòrich de la recerca d'un tema, més qu'habillar ab vestidures propies conceptes aliens, glosantlos ab més o menys enginy, me paregué preferible fer un discurs paramedical, conexe ab un moment de l'Historia de Catalunya, tractant de «Johan I y les supersti-

cions», demanant, per a portarlo a termenal, l'adjutori dels manuscrits recòndits en lo que, per antonomasia, es lo nostre Arxiu Nacional, cop-sant en ells los materials necessaris per a bastir la meua tesi.

Però, abans d'estudiar les supersticions del primogènit de Pere III, creguí convenient que les precedís una descripció de la personalitat de Johan d'Aragó, despullada tot lo possible dels oripells de la primogenitura y de la reialesa, fòra del encarcament protocolari, situantlo al marge de les ampuloses pragmàtiques y de les fórmules convencionals de les Cancilleries. Perçò he cercada la figura del herèu del Cerimoniós en los documents escrits al dia, espontaniament, sense premeditació, hont hi batrega, a regnes dexades, el sentir d'aquell moment precís, esplayantsi l'esperit sense pensar qu'ha d'ésser escorcollat y tret a faró per la posteritat. El meu propòsit no era la conexença del Príncep, era estudiar l'home, vià-tich indispensable per a conèxer després les supersticions qu'en ell niaven.

Aquell discurs, donchs, fou'l fomes d'aquest llibre, ja que sols calgué ampliar lo escrit, donar més esbarjo a lo sintetisat, transcrivint y extractant documents a pleret, car llavors no existia ni'l límit del temps ni les exigencies de l'oratoria.

* * *

Més endavant, la Providencia féu que completés l'estudi; car, per a correspondre al magne honor rebut del Atenèu de Geronà, ofrenantme la tribuna d'aquella institució cultural, hereva de l'Associació Literaria, de la qual molts noms dels seus homens han quedat incorporats per sempre més al elench immortal dels plasmadors de saviesa de la nostra Catalunya, no volguí copsar un tema al atzar, sinó adaptarlo al medi, y vaig creure que la «Puericia, infantesa y minyonía del primer Dúch de Geronà» els interessaria, no sols com a geronins, sinó com a catalans de socarrel, per tractarse de l'aubada d'una vida transcendental en l'Historia de Catalunya passada en aquella ciutat. Per a portar a termenal l'estudi del

tema, ultra la recerca en los Registres del Arxiu esmentat, demani l'adjutori del Arxiu del Patrimoni Reyat, resseguint una a una totes les planes del Llibre del Comprador y les dels Llibres de Comptes corresponents a l'època; aplechs d'apuntaments precisos, sechs y escarits de despeses fetes, concedint, com es natural, tota l'importancia a la quantitat despesa, car es l'única finalitat de dits llibres, y limitant els conceptes a llur mínima expressió. Són, com si diguéssim, cròniques de dades y rebudes, qui, per accidens, resulten cròniques de fets. Aquesta conferència, incorporada a la present Monografia, constitueix lo seu primer capítol.

* * *

L'estudi de la vida del Aymador de la gentilesa, en sos diferents cayres, es interessant; no sols per la valor intrínseca, sinó per tractar de la figura representativa d'un moment transcendental en l'Historia de Catalunya.

Johan I es l'iniciador de la monjoia partionera entre l'Edat mitja y'l Renaxement. En son regnat s'instaurà a Barcelona la Festa dels Jochs Florals, la qual, reinstaurada per la generació precedent a la nostra, ha divulgada la devoció al passat, destriant la boyra qu'enterbolia 'ls ulls de la consciencia nacional, privantlos de veure'l patrimoni espiritual de Catalunya integrat per la munificencia democràtica de ses lleys, les executories de la seva augusta progenie, y, per sobre de tot, la llengua immortal, ostensori gemmat del pensament català, fulgurant les matigades irisacions d'un verb qui, per la voluntat de Déu, es l'ànima parlant de tot un poble y serà, malgrat tot, y contra de tot, lo miraculós instrument de la seva remença.

* * *

Essent molts els autors qui han ja parlat de Johan I, aposta no n'he rellegit cap, car he volgut fugir de la sugestió qu'en mi pogués exercir

la lectura llur; es cert que semblant procediment d'abstenció pot donar lloch a inevitables repeticions entre 'ls autors; però, en cambi, té la ventatge de poguer escriure en completa llibertat, sense sofrir la pressió dels predecessors, tant més efectiva con més autorisada. Ademés, les possibles rectificacions d'obres alienes, car no hi ha obra humana perfecta, ja resulten sense necessitat de precisarles, lo qual tindria regust de pedanteria si 'l lector acostuma cotejar textos, afició freqüent en los habituats a llegir historia.

He articulat los documents llegits prescindint en absolut del meu criteri particular, dels meus sentiments y desitjos, abdicant de les simpaties y antipaties, de les fobies y de les filies, procurant, tenint per nord la veritat històrica, conservarlos hi l'autenticitat, examorant, en lo possible, l'axarraitment del estudi històrich auster, y fent de manera que lo que d'ells resulti sia producte purament objectiu, única garantia d'imparcialitat en l'Historia.

Potser, en concepte d'alguns, hauré abusat del trasllat de textos. Si per cas, es un abús fet aposta per a contribuir a enriquir el cabal lexicogràfic y fer reviure costums y tradicions completament oblidades, situant axí la narració en un ambient d'època que, d'altra manera, li seria difícil obtenir al llegidor. Ademés, aquest trobarà més interessant escoltar el Príncep y a sos contemporanis qu'escoltarme a mi.

JOSEPH M.ª ROCA

JOHAN I D'ARAGÓ